

BIBLIOTECA ITALIANA

Publicată sub patronajul
INSTITUTULUI ITALIAN PENTRU STUDII
FILOZOFICE

Colecție bilingvă coordonată

de

SMARANDA
BRATU ELIAN

NUCCIO ORDINE

Carte editată cu sprijinul
MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE
AL REPUBLICII ITALIENE

Libro stampato con il contributo del
MINISTERO DEGLI AFFARI ESTERI
DELLA REPUBBLICA ITALIANA

MICHELANGELO

RIME

MICHELANGELO

POEZII
Opera omnia

Traducere din italiană și postfață de
C.D. ZELETIN

Prefață de
ADELIN CHARLES FIORATO

Cronologie și comentarii de
C.D. ZELETIN și SMARANDA BRATU ELIAN

Ediție îngrijită de
SMARANDA BRATU ELIAN

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Elena Dornescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Michelangelo Buonarroti
Rime

© HUMANITAS, 2011, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUONARROTI, MICHELANGELO

Rime=Poezii / Michelangelo; trad., note, postf.: C.D. Zeletin;
pref.: Adelin Charles Fiorato; note, îngr. ed.: Smaranda Bratu Elian. –
București: Humanitas, 2011

ISBN 978-973-50-2936-4

I. Zeletin, C.D. (trad.; postf.)
II. Fiorato, Adelin Charles (pref.)
III. Bratu-Elian, Smaranda (ed.)
821.131.1-1=135.1

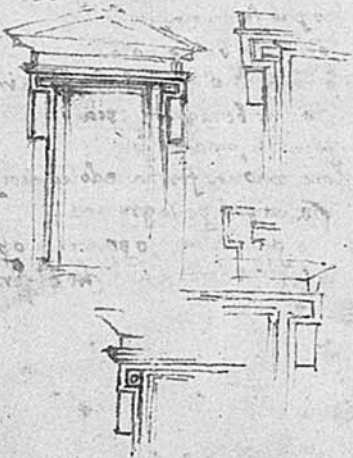
EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Vmomo in una donna azzurro iddio
 per la sua bocca parla
 d'io per ascoltarla
 so fatto tal che mapin saremo
 i credo be' pochi
 a me dalleti fu tolto
 fuer dimesteso a me d'io pietate
 si sopra il suo desio
 mispro na il suo bel volto
 chi neggia morte inognialtra beate
 o donna che pasate
 per acqua e fuoco cal me aheti giorni
 di facti dimesteso piu no tormi

Ognor che lido io mi si rappresentar
 agli occhi del mio cor debile e forte
 fra luno e l'altro obbietto entr'al amor
 fan

che più vivente esopra in ogni gioio
 saper perdersi assai che in d'ier poco

RIME

POEZII

1

Molti anni fassi qual felice, in una
brevissima ora si lamenta e dole;
o per famosa o per antica prole
altri s'inlustra, e 'n un momento imbruna.

Cosa mobil non è che sotto el sole
non vinca morte e cangi la fortuna.

2

Sol io ardendo all'ombra mi rimango,
quand'el sol de' suoi razzi el mondo spoglia:
ogni altro per piacere, e io per doglia,
prostrato in terra, mi lamento e piango.

3

Grato e felice, a' tuoi feroci mali
ostare e vincer mi fu già concesso;
or lasso, il petto vo bagnando spesso
contr'a mie voglia, e so quante tu vali.

E se i dannosi e preteriti strali
al segno del mie cor non fur ma' presso,
or puoi a colpi vendicar te stesso
di que' begli occhi, e fien tutti mortali.

Da quanti lacci ancor, da quante rete
vago uccelletto per maligna sorte
campa molt'anni per morir po' peggio,

tal di me, donne, Amor, come vedete,
per darmi in questa età più crudel morte,
campato m'ha gran tempo, come veggio.

4

Quanto si gode, lieta e ben contesta
di fior sopra ' crin d'or d'una, grillanda,
che l'altro inanzi l'uno all'altro manda,

1

Sunt fericiți ce parcă moartea-i iartă,
dar vine-un ceas de plâns și de văitare,
sau alții, din vechi stirpe de onoare,
4 cât ai clipi trec a uitării poartă.

Nu este lucru schimbător sub soare
ne-nvins de moarte, nesupus de soartă.

2

Doar eu mai ard la umbră în neștire,
în timp ce soarele din lume pierе...
Când unii de plăceri, eu de durere
4 zac la pământ în plâns și tânguire.

3

Eu, fericit și plin de mulțumire,
ți-am biruit atâtea fapte crude,
dar astăzi, vai, pleoapele-mi sunt ude
4 și ți-am aflat puterile, Iubire.

Iar dacă pieptu-mi n-a mai fost țințire
săgeților deșarte și zălude,
azi poți să te răzbuni, Amor, crunt jude:
8 doboară-mă cu gîngașa privire!

Cu pasărea ce-o scapă zvârcolirea
din lațuri și din curse, iar cu anii
11 sfârșește printr-o și mai tristă soarte,
mă-asemăn, doamnelor: mult timp iubirea
m-a fost cruțat de chinuri și strădanii,
14 spre-a-mi da, acum, o și mai aspră moarte.

4

Râd florile ghirlandei pe-ntrecute
în părul auriu și-ncununându-l
își despletesc vioi spre frunte rîndul,

come ch'il primo sia a baciàr la testa!

Contenta è tutto il giorno quella vesta
che serra 'l petto e poi par che si spanda,
e quel c'oro filato si domanda

le guanci' e 'l collo di toccar non resta.

Ma più lieto quel nastro par che goda,
dorato in punta, con sì fatte tempre
che preme e tocca il petto ch'egli allaccia.

E la schietta cintura che s'annoda
mi par dir seco: qui vo' stringer sempre.
Or che farebbon dunche le mie braccia?

5

I' ho già fatto un gozzo in questo stento,
coma fa l'acqua a' gatti in Lombardia
o ver d'altro paese che si sia,
c'a forza 'l ventre appicca sotto 'l mento.

La barba al cielo, e la memoria sento
in sullo scrigno, e 'l petto fo d'arpia,
e 'l pennel sopra 'l viso tuttavia
mel fa, gocciando, un ricco pavimento.

E' lombi entrati mi son nella peccia,
e fo del cul per contrapeso groppa,
e ' passi senza gli occhi muovo invano.

Dinanzi mi s'allunga la corteccia,
e per piegarsi adietro si ragroppa,
e tendomi com'arco sorïano.

Però fallace e strano
surge il iudizio che la mente porta,
ché mal si tra' per cerbottana torta.

La mia pittura morta
difendi orma', Giovanni, e 'l mio onore,
non sendo in loco bon, né io pittore.

4 ca fiecare prima s-o sărute!
 Ce fericite-s hainele știute
 întreagă ziua pieptul ei strângându-l,
 fileul auriu bătut de gândul
 8 de a-i atinge gâtul pe tăcute!
 Dar cea mai fericită țesătură
 e panglica trecută sub contururi,
 11 ce sânu-i strânge-n răsuciri dibace.
 Și parcă prinde cingătoarea gură
 spunându-ne: „Aici voi strânge pururi.“
 14 O, brațele-mi atunci ce vor mai face?

5

Prind gușă, ghemuit pe schelărie,
 asemenea pisicilor acele
 de prin Lombárdia cea cu ape rele,
 4 iar pântecu-mi pornește spre bărbie.
 Cu barba-n cer, cu pieptul de harpie,
 susțin pe gheb povara cefei grele,
 mi-e fața ca pestrițele podele,
 8 când pensula se scurge în prostie...
 Simt șalele în vintre ca o bârnă
 iar, când mă-ndrept, șezutul mi-e cocoasă
 11 și-n golul orb picioarele-mi atârnă.
 În față când se-ntinde, pielea flască
 se încrețește-n spate și se-ngroașă;
 14 sunt arc întins din țara arăbească.
 Astfel, înșelătoare
 ies judecățile din minte, ca o pleavă,
 17 ori ca un glonț prin răsucită țeavă.
 Dar tu, pictura-mi moartă,
 Giovanni, apăr-o cu gândul la onoare,
 20 Că stau și prost, iar pictor nu-s... Mă iartă!

6

Signor, se vero è alcun proverbio antico,
 questo è ben quel, che chi può mai non vuole.
 Tu hai creduto a favole e parole
 e premiato chi è del ver nimico.

I' sono e fui già tuo buon servo antico,
 a te son dato come e' raggi al sole,
 e del mie tempo non ti incresce o dole,
 e men ti piaccio se più m'affatico.

Già sperai ascender per la tua altezza,
 e 'l giusto peso e la potente spada
 fussi al bisogno, e non la voce d'eco.

Ma 'l cielo è quel c'ogni virtù disprezza
 locarla al mondo, se vuol c'altri vada
 a prender frutto d'un arbor ch'è secco.

7

Chi è quel che per forza a te mi mena,
 oilmè, oilmè, oilmè,
 legato e stretto, e son libero e sciolto?
 Se tu incateni altrui senza catena,
 e senza mane o braccia m'hai raccolto,
 chi mi difenderà dal tuo bel volto?

8

Come può esser ch'io non sia più mio?
 O Dio, o Dio, o Dio,
 chi m'ha tolto a me stesso,
 c'a me fusse più presso
 o più di me potessi che poss'io?
 O Dio, o Dio, o Dio,
 come mi passa el core
 chi non par che mi tocchi?
 Che cosa è questo, Amore,

6

- Signore*, de-i o vorbă înțeleaptă,
 aceasta e: nu vrea acel ce poate.
 Pe mincinoși din răsplătire-i scoate
 4 și nu-i mai crede; spusa lor nu-i dreaptă.
 Am fost și-ți sunt vechi serv prin orice faptă,
 cum soarelui i-s razele lui toate;
 pierdutu-mi timp nici nu te doare, poate,
 8 iar multa-mi trudă milă nu-ți deșteaptă.
 Speram să mă înalțe – să mai stărui?! –
 tăria spadei și a minții tale,
 11 nu vorba-n vânt pe care mi-o tot dărui.
 Dar ceru-n astă lume nu se-ndură
 să dea virtuții drepturile sale,
 14 vrând să iau fructe dintr-o uscătură.

7

- Dar cine-i cel ce m-a împins spre tine,
 o, Doamne, Doamne, Doamne,
 legat și strâns și liber în vâlvoare?
 Cum tu înlănțui fără lanțuri, cine,
 5 când m-ai învins fără de brațe, oare
 m-o apăra de-a chipului splendoare?

8

- E cu puțință-a nu-mi mai aparține?
 O, Doamne, Doamne, Doamne, cine
 din sinea mea mă scoate
 și, mai de-aproape, poate
 5 mai mult, asupra mea, ca mine?
 O, Doamne, Doamne, Doamne, cine
 intrând prin ochi e-n stare
 în inimă să-apară?
 Amor, ce-i asta oare,

c'al core entra per gli occhi,
per poco spazio dentro par che cresca?
E s'avvien che trabocchi?

9

Colui che 'l tutto fe', fece ogni parte
e poi del tutto la più bella scelse,
per mostrar quivi le suo cose eccelse,
com'ha fatto or colla sua divin'arte.

10

Qua si fa elmi di calici e spade
e 'l sangue di Cristo si vend'a giumelle,
e croce e spine son lance e rotelle,
e pur da Cristo pazienza cade.

Ma non ci arrivi più 'n queste contrade,
ché n'andre' 'l sangue suo 'nsin alle stelle,
poscia c'a Roma gli vendon la pelle,
e ècci d'ogni ben chiuso le strade.

S'i' ebbi ma' voglia a perder tesoro,
per ciò che qua opra da me è partita,
può quel nel manto che Medusa in Mauro;
ma se alto in cielo è povertà gradita,
qual fia di nostro stato il gran restauro,
s'un altro segno ammorza l'altra vita?

11

Quanto sare' men doglia il morir presto
che provar mille morte ad ora ad ora,
da ch'in cambio d'amarla, vuol ch'io mora!
Ahi, che doglia 'nfinita
sente 'l mio cor, quando li torna a mente
che quella ch'io tant'amo amor non sente!
Come resterò 'n vita?

10 că nu m-atinge, dară
 în loc prea strâmt, lăuntric, stă să crească?
 Și dacă dă pe-afară?

9

 Acel ce tot făcu și orice parte,
 cea mai frumoasă parte o alese
 și ne-arată ce fapt sublim îi iese
4 din mâini, prin harul sfintei sale arte.

10

 Aicea, coifuri din potire fac, și spade,
 iar sângele lui Crist se vinde – ciuturi!
 Nu spini și cruce vezi, ci săbii, scuturi:
4 răbdarea însuși lui Isus îi scade...

 Ar sângera spre cer până-n Pleiade
 dacă-ar sosi-n romanele ținuturi,
 căci pielea lui o vând ca la-nceputuri
8 și-n calea binelui pun baricade!

 Cum am pierdut, pot pierde-orice tezaur;
 făr' de lucrări, de vrea, el mă îngheață
11 precum Meduza din ținutul măur.

 Ce alinare ne-ar mai sta în față,
 când știm că-n cer n-au preț nici bani, nici aur,
14 când stinge noul semn cealaltă viață?

11

 Mai bine mor subit, decât pe oră
 de mii de ori ucis pentru-o femeie
 ce moartea-n schimb iubirii vrea să-mi deie!
 Ah, rană-ngrozitoare
5 mi-e inima, când ea-mi răsare-n minte,
 ea, dragostea-mi, ce dragoste nu simte!
 Cum mai trăi-voi oare?

CUPRINS

Prefață

de Adelin Charles Fiorato	7
Cronologie	49
Notă asupra ediției	80
RIME / POEZII	87
 <i>Postfață. Poezia lui Michelangelo</i>	
de C.D. Zeletin	345
Comentarii	359